

tudi trdila, da je dobra slika špargljev več vredna kot slabo slikan Kristus. L'art pour l'art je lepo spoznanje v umetnosti, ki ga tudi dr. Kelemina nevede uporablja, ko govori o neinteresirani umetnosti. Baš ta Kantov princip je ona utrdila. — Izrazno umetnost, ki se v prikazovanju snovi omeji le na notranjo realnost, imenuje zaletelost v slabo osnovano teorijo (42). Walzel pa pravi, da je bil ta princip deloma v vseh zgodovinskih strujah merodajen. In tudi dr. Kelemina omenja na str. 50 Wölflinovo ugotovitev, da dobe izvestne kontrarne kategorije gledanja in ustvarjanja v praksi normativen pomen v polarnih dobah. Če je barok upravičen poleg renaissance, je upravičen tudi ekspresionizem poleg impresionizma. Po dr. Kelemini bi bila barok in ekspresionizem zaletelost. Ker je nasprotnik normativne estetike, že iz tega vzroka ne sme obojati ekspresionizma in l'art pour l'art. Da izigrava enotni slog Schillerja in grške drame proti slogu Shakespearea in Hoffmanna, se pač bolj opira na O. Ernsta kot na pravo pojmovanje. Schillerjevo stremljenje po čisti vrsti ima pred očmi poglobljeno resnost življenja, Shakespearejevo in Hoffmannovo mešanje tragičnih in humorističnih elementov pa gleda v grotesko življenje, kar je tudi dr. Kelemini znano. Cilji časa se obrnejo tja, kjer se pojavi praznina v duševnem življenju. Tudi tukaj se javlja horor vacui.

Š koda tudi, da dr. Kelemina ni bolje izbral lepe Walzelove izsleditve o dveh tipih umetniške oblike, nadindividualne in individualne oblike pesnitve, ki imata korenine v Polykletovi in Plotinovi estetiki. Formalna estetika Polykleta vidi bistvo umetnosti v razmerjih in številih, zato se tam uveljavljajo stalne forme klasicizma, Plotinova vsebinska estetika pa je razvila za individualno vsebino tudi individualno obliko. Ta dva tipa sta merodajna prav do najnovejše dobe. Dr. Keleminova opredelitev poetične oblike pa se bolj bliža romantičnemu principu: Keine Poesie ohne Silbenmaß, čeprav omenja tudi prozaično obliko poezije. — Na vsak način pa bi bil moral zavreči »lepi videz«, ki je neraben pojem, iz stare estetike in samo slepi pravo dojetje, je še slabši kot tautologija in vreden, da se vrže v pokoj med staro šaro. Umetnost se hoče približati bistvu resnice in lepote, ne pa videzu. — Tudi Bergson bi se mu smejal, ko bi slišal, da je Schelling redivivus, ker ve, da ni to, kar mu očitajo oni, ki gledajo le starino, nove vrednote pa ne vidijo, ki je nad Kantom in Schellingom.

T ežavna je bila terminologija. Edini, na katerega bi se bil mogel nasloniti, je pri nas dr. Prijatelj, vendar ne opazimo v besedotvorju prav nič njegovega duha. Dr. Breznikov pravopis je samo za jezo, ker pri novih besedah vsakega na cedilu pusti, in se niti najmanj ne upa napraviti novo gaz. Tako je v knjigi polno germanizmov in bledih, mrtvih paberkov brez čuta za živi tok jezika: dožit, dožitek, nakana (namera), nagomiljen (nakopičen), izbija (izstopa), stavkovni (stavčeni), nadovezovati, oborine (usedline), zadržaj ni hrv. sadržaj in se ne bo držal; to je le par primerov, kako je znanost začela mrevariti slovenščino; dr. Kelemina ni osamljen.

K njiga je dovolj bogata na vsebini, da ne potrebuje milosti, kako bo z njo tudi oni zadovoljen, ki ji nasprotuje, ker ga solidno in iskreno seznanja z vsemi problemi literarne vede. Dr. J. Šilc

KNJIGE DRUŽBE SV. MOHORJA V CELJU ZA LETO 1929.

K oledar za leto 1930. — Kakor vidimo, ima družba nad 55.000 članov, pred vojno jih je bilo skoraj 100.000, toliko imajo zdaj vse družbe, ki so po zgledu Mohorjeve družbe začele izdajati knjige. Za letos imamo pet rednih knjig, za prihodnje leto se jih obljublja celo šest. Lahko omenimo, da bo vedno najboljša reklama vsebina in lepa oprema. Letošnje knjige bodo služile izobražencu in najširšim plastem ljudstva, za prihodnje leto bi pa bilo bolje, da bi družba namesto 4. in 5. knjige izdala Brecljevo knjigo o zdravju kot redno publikacijo in rajši oni dve za doplačilo. Zdravje je zadeva vsega naroda.

K oledar je čeden, dasi se vztrajno izogiba priznane naše pratikarske tradicije, ki je spremljala ljudstvo več kot sto let in je tudi omikancu vir kulturnih in estetičnih vrednot. Za prihodnje leto obljublja družba, da ustreže tudi tem željam. — V Koledarju bodo našli nadomestilo oni, ki čitajo ali ne čitajo naših dnevnikov in tednikov, v dobrih političnih, gospodarskih in kulturnih pregledih, posebno bodo pa ugajali zemljepisni, etnografični in zvezdoznanski pregled, ki dajejo prvo podlago za priročni žepni atlas, kakršnega bo tudi treba imeti. Proza ni slaba, med pesmimi pa je poleg dobrih tudi nekaj vodenih.

D r. Josip Mal: **Zgodovina slovenskega naroda.** 8. zvezek. — Pisatelj nam slika dobo »političnega jerobstva« od leta 1815. do 1848., čas, ki so ga doživeli naši stari očetje in je še živel v spominu naših očetov. Knjiga je sestavljena vestno in solidno, tako da ji v posameznostih ne bo mnogo oporekati, vendar je to za široke plasti ljudstva pretanko tkivo, ki zgine med prsti. S tem pa ni rečeno, da je pisatelj preveč povedal in preveč snovi zbral, ampak prerahlo je to pripovedovanje in preabstraktno, je bolj zgodovina aktov kot zgodovina naroda. Skoraj uradno brezbarvna slovenščina se dobro počuti v podrobnostih, toda niti, ki gredo do osrednja skupin, so preveč pajčevinaste, oziroma osnovna ideja skupine stopa premalo plastično na dan. — Včasih pisatelj preveč suponira pri čitatelju ali premalo poudari bistvene poteze; na primer razlika med jožefinskim, Napoleonovim in Francevim zakonikom je premalo značilno izražena. Pravo gre ljudstvu v živo meso, zato je neobhodno treba podati o sodnem postopanju jasno sliko in pokazati, ali smo v tem bistveno napredovali ali nič. Z zanimanjem bodo kmetje brali, da je bil že leta 1815. v veljavi zakon, da si »graščine niso smele pridobiti ali prisvojiti nobenega podložnega zemljišča ali tudi le njegovega dela ne«, v dobi konstitucije pa je kapitalistični graščak zopet lahko pokupil in pregnal cele kmetije in naselbine. Na take stvari je treba opozarjati, da bo ljudstvo kaj imelo od čitanja zgodovine in da bo dobilo pojem o agrarni reformi. Kakor v pravu, tako bi bilo treba tudi drugod pokazati prvotno idejo v močnejši luči, potem šele postane refleks jasnejši, ki se je ideja vanj odela pri nas. — Dobro je pisatelj povedal, da je bila revolucija triumf razuma, ki je razrušil vso zgodovinsko navlako, romantika pa ni bila le zatopljenje v preteklost, ampak predvsem iskanje individualnosti, svoje in narodove, v sedanosti in preteklosti. Iz nje so zrastle Kopitar in Miklošič, Čop in Prešeren. Dasi je bila sredi kozmopolitske države racionalizma